

Toelichting bij voortgangsrapportage Goeree-Overflakkee

Versie 04-05-2023 (Bedoeld voor consultatie van de achterbannen in de periode tot 9 juni 2023)

Disclaimer

Het bestuurlijke eilandberaad heeft op 24 april kennisgenomen van de voortgangsrapportage en voorstellen gedaan voor aanpassingen. Die zijn in voorliggende versie verwerkt en voor een laatste check voorgelegd aan de leden van het eilandberaad. De partners in eilandberaad willen zich inzetten voor gezamenlijke voorstellen, die bijdragen aan de doelen van het ZH-PLG. Het eilandberaad constateert echter dat er nog teveel onzekerheden zijn (o.a. uitblijven landbouwakkoord, onvolledig uitgewerkte doelen, heronderhandeling regeerakkoord) om nu voorstellen te doen voor concrete maatregelen. Vandaar dat in de voortgangsrapportage en de toelichting gesproken wordt over denkrichtingen. Deze toelichting met bijlagen vormt een uitgebreide versie van de voortgangsrapportage en wordt (nog) niet gedeeld met de provincie Zuid-Holland.

De aanpak

Wettelijk kader

De verplichting van het leveren van een gebiedsplan, de doelen en inhoud is verankerd in de Wet natuurbescherming (Wnb art. 1.12fa). De gebiedsplannen dienen te worden aangeleverd aan de minister van LNV twee jaar na inwerkingtreding van de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering (Wsn). De inwerkingtreding van de Wsn was op 1 juli 2021, waaruit volgt dat de gebiedsplannen uiterlijk 1 juli 2023 dienen te zijn voorgelegd aan de minister.

Het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen volgt uit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) die in Nederland ook is verankerd in de Wet natuurbescherming. Hieruit volgt dat er in ieder geval geen verslechtering van habitattypen en leefgebieden in N2000 -gebieden mag plaatsvinden en dat de instandhoudingsdoelstellingen op termijn worden bereikt. De waterdoelen zijn verankerd in de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Als onderdeel van het gebiedsplan worden per deelgebied gebiedsagenda's gemaakt. Het betreft hier de gebiedsagenda voor Goeree-Overflakkee. Omdat er nog veel onduidelijkheden zijn, wordt nu gesproken over een voortgangsrapportage gebiedsagenda in plaats van een gebiedsagenda.

Wettelijk kader	2
1. Voorwoord	3
2. Doelen en uitwerking daarvan in het gebied	4
3. Typering van het gebied	12
3.1 Begrenzing gebied	12
3.2 Specifieke kenmerken	12
4. Inschatting denkrichtingen tot 2025 met doorkijk naar 2030/2035	15
4.1 Samenvatting denkrichtingen werkgroep landbouw	15
4.2 Samenvatting denkrichtingen werkgroep natuur	15
5. Proces van samenwerken en governance in het kerngebied	17
5.1 Governance en aanpak op hoofdlijnen	17
5.2 Communicatie	18
5.3 Proces tot 1 juli met een doorkijk richting eind 2023	18
6. Risico's en randvoorwaarden	19
Bijlage A: Beschrijving Natura 2000 gebieden Goeree-Overflakkee	20

1. Voorwoord

Voor u ligt - de toelichting bij - de eerste voortgangsrapportage voor de gebiedsagenda voor Goeree-Overflakkee. Een mooie en belangrijke eerste stap op weg naar een bijdrage van Goeree-Overflakkee aan het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied.

Dank aan iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan deze voortgangsrapportage, want het is niet eenvoudig geweest. De vraagstukken op het gebied van natuur, water en klimaat zijn urgent en ingrijpend. En tegelijkertijd is er behoefte, vanuit de kracht van Goeree-Overflakkee, te werken aan een breed gedragen duurzaam toekomstperspectief voor Goeree-Overflakkee.

In die context is het mooi en belangrijk dat deze eerste stap is gezet en dat de samenwerking van agrariërs, natuurorganisaties en overheden concreet gestalte heeft gekregen.

Wij zijn benieuwd naar de bundeling van de voortgangsrapportages voor de Zuid-Hollandse Delta. En we kijken graag mee met de provincie brede maatregelen, die worden uitgewerkt in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied, dat op 1 juli wordt aangeboden aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Namens het eilandberaad van Goeree-Overflakkee,
Dorenda Gerts, (voorzitter, heemraad Waterschap Hollandse Delta)

2. Doelen en uitwerking daarvan in het gebied

In het ZH-PLG wordt gewerkt aan een toekomstbestendig, leefbaar, gezond en vitaal platteland in de provincie. Dat vraagt om een verder herstel van het ecologisch systeem en een perspectief voor onze land- en tuinbouwsector passend bij de transitie die we door zullen gaan maken.

Principes als water en bodem sturend, de doelen vanuit het NPLG voor natuur, stikstof, water en klimaat en de nog op te stellen sociaal-economische impactanalyse geven daarbij richting. In het startdocument Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) zijn deze doelen zover mogelijk vertaald naar provinciaal niveau.

Hieronder volgt een uitwerking van deze verschillende doelen waarbij op basis van de integratiesessie van 17 maart – waar mogelijk - ook de betekenis van de doelen voor Goeree-Overflakkee staat beschreven. Dit vanuit de context dat er dit voorjaar op landelijk en provinciaal niveau gesprekken plaatsvinden over de doelen en ambities voor het landelijk gebied.

Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR)

De hoofdpoging voor natuur bestaat uit behoud van biodiversiteit via bescherming van soorten en leefgebieden, zoals vastgelegd in de EU Vogel en Habitatrichtlijn (VHR) en in Nederland geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming. Deze richtlijnen schrijven onder meer voor dat de lidstaten de verplichting hebben om habitattypen en leefgebieden van soorten in een zogenaamde “gunstige staat van instandhouding” te brengen. Aan het behalen van de instandhoudingsdoelen van de Vogel en habitatrichtlijnen wordt op dit moment gewerkt via de volgende sporen:

- De beschermde Natura 2000 gebieden (N2000).
- Het Natuurnetwerk Nederland (NNN).
- Bescherming van soorten buiten de beschermde Natuur.

Nationale doelen

- Uiterlijk in 2030 maatregelen treffen voor:
 - 30% van het in goede conditie te brengen areaal en;
 - 30% van het te ontwikkelen areaal dat noodzakelijk is voor een gunstige staat van instandhouding van habitattypen en leefgebieden van soorten.
- In 2030 is landelijk voor ten minste 30% van de nu in een ongunstige staat van instandhouding verkerende VHR soorten en habitattypen een gunstige staat van instandhouding bereikt dan wel een sterk positieve trend in gang gezet.
- Uiterlijk in 2030 de landelijke negatieve trends van alle VHR soorten en habitattypen zoveel mogelijk stoppen.

Provinciale doelen

- De VHR doelen (kwantitatief en per provincie uitgewerkt) volgen nog per kamerbrief. De planning van deze brief is nog niet duidelijk. Pas wanneer de aanvullende doelen beschikbaar zijn, is echt scherp hoeveel maatregelen getroffen moeten worden.

Betekenis voor het gebied

- De natuurdoelanalyses voor de N2000 -gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek, Grevelingen en Krammer Volkerak zijn opgeleverd en ingediend bij de ecologische autoriteit (EA) voor advisering. Deze zijn te vinden op de website van de provincie Zuid-Holland. Voor de andere voor Goeree-Overflakkee relevante N2000 -gebieden, Haringvliet en Hollands Diep, komen deze later beschikbaar. De Natuurdoelanalyses, inclusief het advies van de EA, vormen de basis voor maatregelen om de N2000 doelen te versterken. Voor de VHR-doelen waarvoor geen gebieden aangewezen zijn, is nog geen zicht op de omvang van de aanvullende opgave.

Stikstofreductie

Nationale doelen

Bij de stikstofdepositie op natuurgebieden is sprake van een belangrijke lokale component afkomstig van stikstofemissie in de directe omgeving (tot circa 500m) en een achtergrondcomponent afkomstig van de emissie in de bredere omgeving. Per provincie is een richtinggevende reductieopgave van de stikstofemissie in kiloton bepaald. Via deze doelen worden, samen met het generieke rijksbeleid, opgeteld de landelijke doelen gerealiseerd:

- 2025: 50 procent areaal met stikstofgevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde (KDW);
- 2030: 74 procent areaal met stikstofgevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde. (2030 uit regeerakkoord, Wsn hanteert 2035).

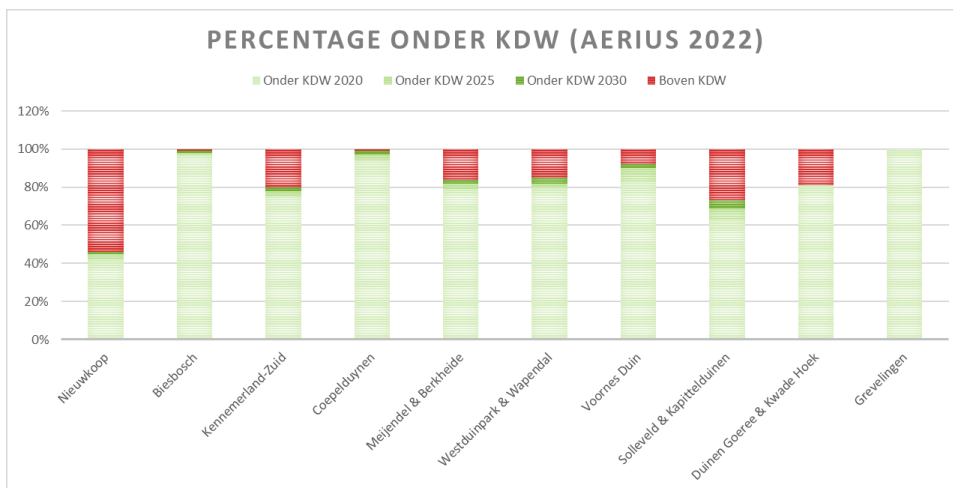
Provinciale doelen

- Vanuit het landelijk doel, vastgelegd in de Wsn, heeft Zuid-Holland een generieke reductieopgave van 2,5 kton t.o.v. referentie 5,4 kton = 46% (ammoniak, 2018).
- Rondom N2000 gebieden extra inspanningen, omdat ammoniak gedeeltelijk dicht bij de bron neerslaat.

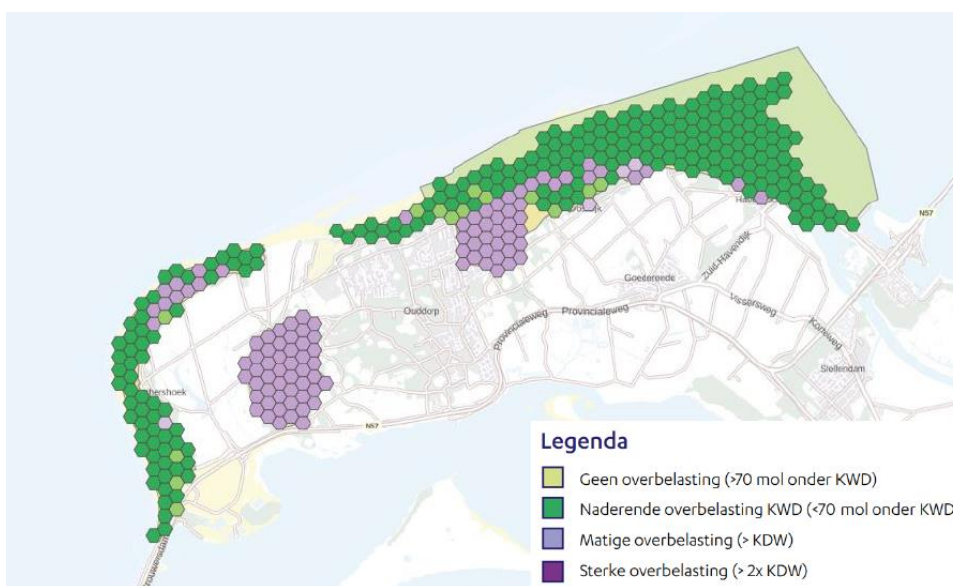
Betekenis voor het gebied

- De stikstof die op het gebied neerslaat heeft verschillende bronnen. Een groot deel van de stikstof komt vanuit het buitenland (54%). De landbouw draagt zo'n 20 % bij aan stikstofdepositie. Dit laat zien dat met lokale, gebiedsgerichte maatregelen niet de gehele stikstofoverbelasting opgelost kan worden, maar wel een belangrijke bijdrage geleverd kan worden. Dat betekent dat ook vanuit het Rijk een serieuze inzet nodig is op het reduceren van stikstof afkomstig van het buitenland, zeescheepvaart, mobiliteit en industrie.
- Uit AERIUS-berekeningen van 2022 blijkt dat 80% van het stikstofgevoelige N2000 gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek op Goeree-Overflakkee onder de KDW zit en daarmee voldoet aan de depositiedoelen voor (74% in 2030/2035 (zie hiervoor en figuur 1).
- Figuur 2 geeft inzicht in de gebieden die een te hoge stikstofbelasting hebben (de resterende 20%). Bekend is dat de maatregelen dichtbij natuur effectiever zijn dan maatregelen op grotere afstand.
- De conclusie uit voorgaande is ,dat gebiedsgerichte maatregelen kunnen bijdragen aan verdere vermindering van de stikstofdepositie. Dat aanvullend een generieke beperking van de stikstofemissie wenselijk is, waarvoor alleen nog een provinciale

richting is bepaald maar geen gebied specifieke streefwaarden. En dat het belangrijk is te monitoren welke maatregelen voor beperking van de depositie vanuit het buitenland worden genomen.

Figuur 1: Percentage Areaal onder de Kritische Depositie Waarde (KDW) in 2020 en de prognoses voor 2025 en 2030

Figuur 2: Stikstofbelasting op basis van release [AERIUS monitor 2022](#)

Areaalopgave nieuw bos

Nationale doelen

- Landelijk doel is 37.400 ha bos erbij, waarvan 15.000 binnen NNN.

Provinciale doelen

- Met het rijk is afgesproken om in Zuid-Holland 150 hectare bos binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) te realiseren. Afspraken over een verdeling tussen de provincies buiten het NNN zijn nog niet gemaakt. Uitgangspunt is dat met de gebiedsplannen wordt opgehaald hoeveel er gerealiseerd kan worden.

Betekenis voor het gebied

- Voor Goeree-Overflakkee zijn kansrijke plekken in beeld, bijvoorbeeld bos bij dorpen, rondom windturbines en via particuliere initiatieven voor agroforestry en voedselbossen. Hierbij is het goed om rekening te houden met de openheid van het landschap.
- De betekenis voor het gebied wordt verder vormgegeven in de nog op te stellen landschapsanalyse voor de omgevingsvisie van de gemeente Goeree-Overflakkee.
- Op dit moment is er nog geen harde opgave en wordt invulling aan de doelstelling gegeven op basis van vrijwilligheid.

NNN

Nationale doelen

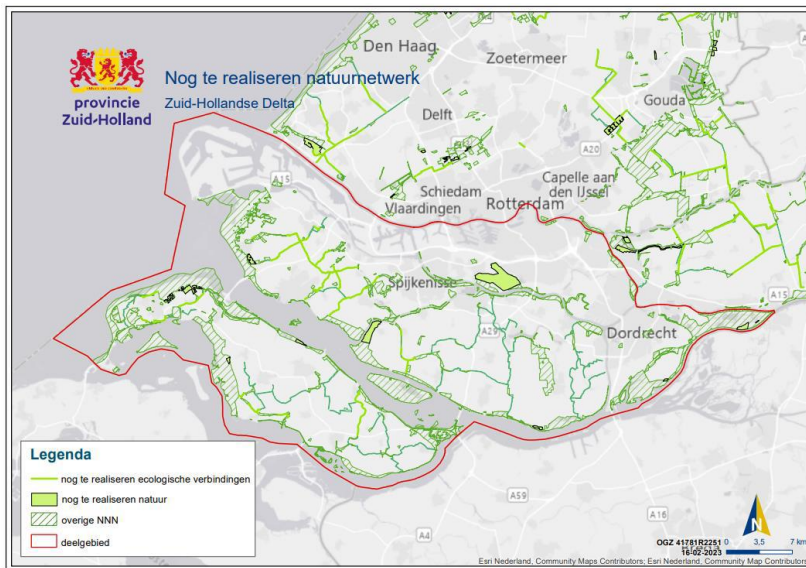
- Resterende opgave areaal per provincie voor het NNN, optellend tot 40.571 hectare (2027).

Provinciale doelen:

- Van de resterende opgave bevindt zich 3.270 hectare in de provincie Zuid-Holland. Deze restopgave is ruimtelijk belegd via de provinciale verordening.

Betekenis voor het gebied

- Er is nog een oppervlakte van 148 ha natuurgebieden (NNN) te realiseren en circa 14 km ecologische verbindingen.
- Twee van deze gebieden liggen binnen N2000-gebied (Slikken van Flakkee en Westplaat Buitengronden). De andere gebieden liggen in de Binnenduinrand van Goeree (tegen N2000 gebied).
- Realisatie van de opgave wordt verkend middels individuele gesprekken met grondeigenaren en maatwerk.

Figuur 3: Nog te realiseren natuurnetwerk (Bron: Provincie Zuid-Holland)

Hydrologische condities

Nationale doelen

- Bij de hydrologische doelen in het natuurpact gaat om het op orde brengen hydrologie in N2000 gebieden als randvoorwaarde voor systeemherstel (natuurdoelanalyses).

Betekenis voor het gebied

- Uit de Natuurdoelanalyse's (NDA's) kan naar voren komen dat er hydrologische maatregelen nodig zijn om het ecosysteem weer op orde te krijgen. Deze maatregelen staan in de NDA's. Uit de NDA Duinen Goeree en Kwade Hoek blijkt dat er onvoldoende zicht is op de hydrologie in het gebied. Als denkrichting staat dan ook opgenomen om eerst de hydrologische situatie Westduinen, Westhoofdvallei en Binnenduintrand nader te onderzoeken.
- Het beeld is dat de hieruit voortkomende maatregelen meelopen in de N2000 – maatregelen, gezien de samenhang met de instandhoudingsdoelen.

10 procent groen-blauwe dooradering

Nationale doelen

- 10 procent groen-blauwe dooradering van het landelijk gebied (2050), waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is, *65% in 2035, 100% in 2050*.
- Veenweidegebieden zijn prioritair: hier moet in 2030 de volledige 10% groen-blauwe dooradering gerealiseerd zijn.
- Groen-blauwe dooradering is aanvullend op NNN.

Provinciale doelen

- Voor de 10 procent groen-blauwe dooradering werkt de provincie aan een inventarisatie van de bestaande, huidige groen-blauwe dooradering in Zuid-Holland.

Daaruit volgt de resterende opgave. De eerste resultaten worden in de zomer van 2023 verwacht.

Betekenis voor het gebied

- In de via het gebiedsproces nog te bepalen overgangsgebieden en mogelijke extensiveringsgebieden, wordt gezocht naar koppelkansen passend bij de ontwikkeling van het gebied.
- Het waterschap voorziet kansen in de aanleg voor natuurvriendelijke oevers (ook ten behoeve van klimaatadaptatie).

Waterkwaliteit

Nationale doelen (vertaling Kaderrichtlijn water (KRW))

- Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlakte-waterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027).
- Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027).
- Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027).

Provinciale doelen

- De KRW-maatregelen en doelen (ecologische en chemisch) liggen al vast in het Nationale Waterprogramma, het Stroombeheersplan 2022-2027, het Regionale Waterprogramma Zuid-Holland 2022-2027 en de Waterbeheerplannen van de Waterschappen.

Betekenis voor het gebied

- De KRW-score op ecologie zit in de range matig – ontoereikend – slecht. Met name waterplanten scoren slecht, wat een negatieve impact heeft op de waterkwaliteit.
- Bij de uitwerking van maatregelen is het belangrijk om onderscheid te maken tussen stikstof en fosfaat, gewasbeschermingsmiddelen en zoet/zout gehalten.
- Geen van de KRW-waterlichamen voldoet aan de chemische normen. Dit komt door overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen, PAK's, metalen.
- Over KRW-doelen en (rest)opgaven is veel informatie beschikbaar, maar inzicht in wat op deelgebiedsniveau (extra) nodig is, ontbreekt nog.
- Er is nog onvoldoende ecologische kennis over brakwatersystemen.
- Aan de KRW-doelen wordt gewerkt door in eerste instantie verplichtingen na te komen zoals:
 - Het uitvoeren van het KRW-maatregelpakket
 - De mestwetgeving zoals vastgelegd in het 7e actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn en het addendum
 - Implementatie van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 (voldoen aan KRW-normen)
 - De verwachting is dat na uitvoering van bovengenoemd pakket aan regionale maatregelen en generiek landbouwbeleid een restopgave KRW overblijft.

Waterberging/droogte

Nationale doelen

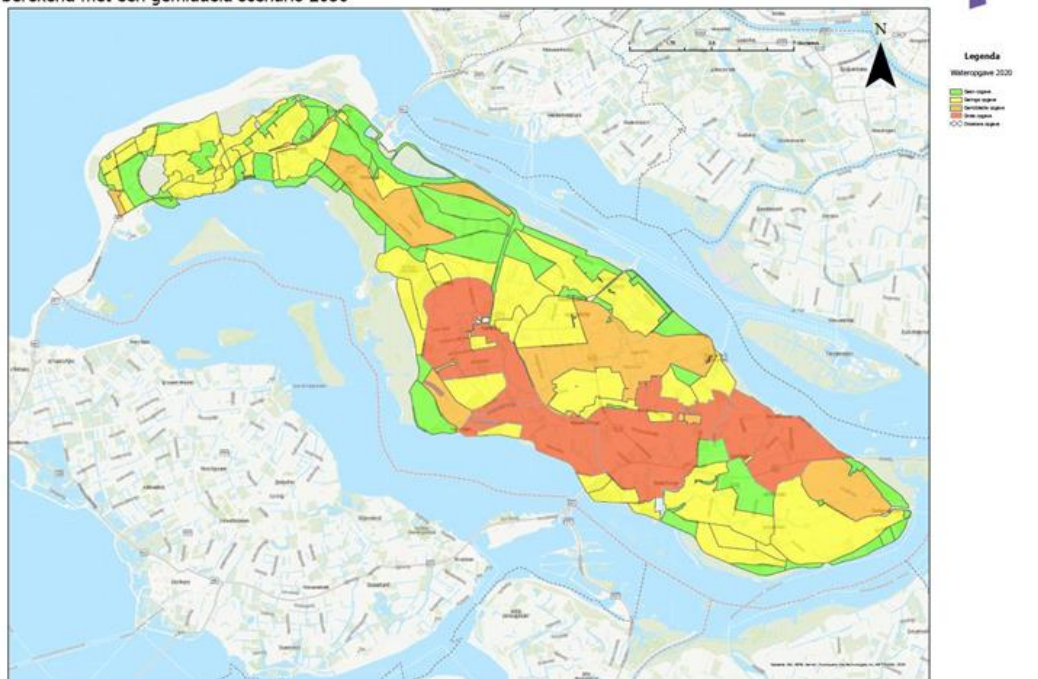
- Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zo veel mogelijk beperken (2050).

Betekenis voor het gebied

- Goeree-Overflakkee moet anticiperen op een toenemende verziltingsdruk, veranderende beschikbaarheid van zoet water (met name in de kuststrook) en mogelijke wateroverlast.
- Het huidige systeem vraagt waarschijnlijk aanpassingen, zodat (toekomstige) extreme neerslag niet leidt tot onaanvaardbare wateroverlast en voldoende water van goede kwaliteit gewaarborgd is. Figuur 4 laat zien welke gebieden van Goeree-Overflakkee te maken krijgen met een wateropgave door het veranderende klimaat. Na 2050 neemt de kans op knelpunten verder toe door zeespiegelstijging en veranderende rivierafvoer.
- Uit de door gemeenten, provincie en rijk uitgevoerde stresstesten blijkt dat er voor het gebied kansen zijn om op de volgende wijzen aan de klimaatadaptatie-opgave bij te dragen:
 1. Zoetwater vasthouden voor gebruik voor drinkwater, natuur en landbouw in droge periodes;
 2. Ruimte reserveren voor toekomstige versterking van dijken en keringen i.v.m. stijgende zeespiegel;
 3. Toegankelijke verkoeling bieden (bos, bomen, water) voor inwoners.

Wateropgave 2020

berekend met een gemiddeld scenario 2050

Figuur 4: Wateropgaven berekend met een gemiddeld scenario 2050. Groen is geen opgave, geel geringe opgave, oranje gemiddelde opgave en rood grote opgave (Bron: Waterschap Hollandse Delta)

Emissiereductie broeikasgassen

Nationale doelen

- Landelijke emissiereductie-opgave broeikasgassen voor de veehouderij en akkerbouw (mestaanwending in de akkerbouw) van 5 megaton CO₂-equivalent (in 2030).
- Emissiereductie-opgaven broeikasgassen veenweiden, als onderdeel van de nationale opgave Broeikasgassen landgebruik, optellend tot 1 megaton CO₂-equivalent (2030).

Provinciale doelen

- Er is door het Rijk een indicatieve verdeling van de opgave gemaakt. De provincie Zuid-Holland moet 0,3 megaton uit landbouw reduceren.
- Het Zuid-Hollandse aandeel in de opgave broeikasgassen veenweiden wordt geschat op 0,21 megaton.
- De 150 hectare bos binnen het NNN en de 185 hectare bos in recreatiegebieden leggen gezamenlijk jaarlijks zo'n 3.350 ton extra CO₂ vast. De ambitie buiten deze gebieden is nog niet bepaald.

Betekenis voor het gebied

- Voldoen aan verduurzaming van de landbouwsector, zoals opgenomen in het klimaatakkoord.
- Veenoxidatie komt nauwelijks voor in het gebied. De opgave van methaan uit bedrijfsvoering zal beperkt zijn, aangezien het zwaartepunt van de (melk) veehouderij in Zuid-Holland niet in Goeree-Overflakkee ligt.

Geconcludeerd wordt dat niet alle doelen bekend zijn op gebiedsniveau. Denk hierbij aan: natuurherstel VHR, groen-blauwe dooradering en stikstof. Dit is lastig voor het gebiedsproces. Ook blijkt dat er vanuit het gebied nog vragen zijn rondom de stikstof en wateropgave, hierover gaan provincie, waterschap en partijen in gesprek. Het is dan ook belangrijk dat er op korte termijn meer duidelijkheid komt over de doelen voor Goeree-Overflakkee.

3. Typering van het gebied

3.1 Begrenzing gebied

Goeree-Overflakkee is een eiland en gemeente in de provincie Zuid-Holland. Het eiland wordt omsloten door de Noordzee, het Haringvliet, het Volkerak-zoommeer, de Krammer en het Grevelingenmeer. Samen met de eilanden Hoeksche Waard en Voorne-Putten, Eiland van Dordt en IJsselmonde maakt het gebied onderdeel uit van de Zuid-Hollandse Delta.

Figuur 4: Begrenzing Goeree-Overflakkee Bron: Provincie Zuid-Holland (Bron: Provincie Zuid-Holland)

3.2 Specifieke kenmerken

Landschap

Goeree-Overflakkee biedt rust en ruimte. De kwaliteit van de leefomgeving is hoog. Tegelijkertijd biedt de aanwezigheid van bedrijvigheid en ondernemerskracht de basis voor verdere ontwikkelingen. Op Goeree-Overflakkee bevindt zich het binnen Europa bijzondere kustlandschap: het zandwallenlandschap. Langs de Binnenduinrand van Goeree-Overflakkee is het landschap een afwisseling van kleinschalige natuurterreinen, akkertjes, graslanden, beplantingselementen en grootschalige landbouwgebieden.

De meest karakteristieke landschappen en kernkwaliteiten van Goeree-Overflakkee hangen samen met de vele contrasten die op het eiland waarneembaar zijn. Zo is er het karakteristieke onderscheid tussen de kop, de hals en de romp van het eiland. Deze drie zeer verschillende landschappen weerspiegelen de ontstaansgeschiedenis van het eiland. Het zandlandschap op de kop van het eiland (Goeree) heeft een kleinschalig en besloten karakter afgewisseld met grootschaliger deelgebieden.

Het is een afwisselend landschap met grote recreatieve betekenis. Kenmerkend zijn de duinen en het cultuurhistorisch unieke schurvelingenlandschap. Ouddorp ligt er middenin en is met zijn lintvormige uitlopers sterk verweven met het landschap. In contrast hiermee staat het open zeeleipolderlandschap van de romp van het eiland (Flakkee). Dit is het landschap van rust en ruimte met de kenmerkende afwisseling tussen de oudere, ronde opwaspolders en recentere, sikkelvormige aanwaspolders. In contrast met het regelmatige patronen van de polder lopen kronkelige krekken door het landschap.

Dorpen

De dorpen op de romp van het eiland liggen als compacte kernen in het polderlandschap en hebben een besloten karakter in contrast met de weidse polders. Zij vormen levendige, drukkere plekken in het verder zeer rustige polderlandschap. Kenmerkend zijn de havenkanalen die de dorpen, welke door opeenvolgende aanwassen steeds verder van zee kwamen te liggen, verbinden met het buitenwater. De havenkanalen vormen zeer kenmerkende landschappelijke structuurdragers en tevens waardevolle cultuurhistorische elementen. De verschillende dorpstypen vertellen het verhaal van de ontstaansgeschiedenis. De voorstraatnederzetting met de kenmerkende opbouw van havenkanaal – haven – Voorstraat – kerkring is daarvan het meest karakteristiek.

Beleefbaarheid

Kenmerkend is ook het contrast tussen water en land en tussen het binnen- en buitendijks gebied. De eilandbeleving hangt hier sterk mee samen. Het eiland wordt omlijst door de grote, open deltawateren. Langs de randen van het eiland liggen slikken en gorzen. Deze hebben grote ecologische en recreatieve betekenis. Het natuurlijke, dynamische karakter van de buitendijkse gorzen en slikken aan de randen van het eiland staat in sterk contrast met het open, gecultiveerde en rationele binnendijks gelegen polderlandschap. De zeedijk vormt een belangrijke structuurdrager van waar beide werelden beleefbaar zijn. De Deltawerken vormen markante plekken als entree van het eiland en zijn een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van het eiland (bron: Gebiedsprofiel Goeree-Overflakkee).

Natura 2000 gebieden Goeree-Overflakkee

Goeree-Overflakkee kent een aantal N2000 gebieden op en rond het eiland. in hoofdlijnen te onderscheiden in:

- Duinen: Het gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek omvat een aantal duingebieden aan de noordwestkant van Goeree plus de aan de zeezijde gelegen Kwade Hoek.
- Voormalige zeearmen: De Grevelingen is een voormalige zeearm gelegen tussen Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. Het Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas. Het Volkerakmeer in zijn huidige vorm is een "afgesloten zeearm", waarin nog veel van de kenmerken van het voormalige intergetijdgebied "Krammer-Volkerak" bewaard zijn gebleven
- De Voordelta: De Voordelta omhelst het ondiepe zeegedeelte van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta. Het gebied wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een gevarieerd en dynamisch milieu van kustwateren (zout), intergetijdgebied en stranden.

Een uitgebreidere beschrijving van de gebieden is terug te vinden in bijlage A.

Landbouw

Op Goeree-Overflakkee is de landbouw een belangrijke gebruiker van grond. Ruim 16.000 hectare van de in totaal 26.000 hectare grond is in agrarisch gebruik. Circa 80% daarvan wordt gebruikt voor de akkerbouw, tuinbouw en bollenteelt. Belangrijke gewassen zijn aardappelen, suikerbieten, uien en tarwe. Bloemen en bomen worden ook steeds vaker op het eiland verbouwd. Daarnaast is er een bescheiden aantal veehouderijbedrijven (melkvee, geiten,

varkens en pluimvee). Door de aanwezigheid van zowel akkerbouw en veeteelt ligt het sluiten van regionale kringlopen voor de hand. Hiervan zijn dan ook al veel voorbeelden.

Op het eiland lopen een groot aantal kansrijke projecten en studiegroepen die al werken aan concrete stappen om bodembeheer te verbeteren, kringlopen te sluiten, gewasdiversiteit en meer biodiversiteit in het agrarische landschap.

Economie

Er wonen 50 duizend mensen op Goeree-Overflakkee en er zijn 20 duizend banen bij bedrijven en instellingen. Kenmerkend voor Goeree-Overflakkee is de sterke oriëntatie op het eigen eiland. Dat blijkt uit het feit dat een zeer groot deel van de werkzame personen bij bedrijven en instellingen in de gemeente werkt en dat het personeel bij bedrijven en instellingen ook voor een groot deel op Goeree-Overflakkee woont. Dit betekent dat de lokale economie van groot belang is voor de sociaal – economische vitaliteit voor het eiland.

- Toerisme en recreatie vormen een belangrijke economische drager en ook de zorg is sterk vertegenwoordigd. Daarbij vervult het Van Weel-Bethesda ziekenhuis een belangrijke rol.
- Ook detailhandel is sterk vertegenwoordigd, waarbij geldt dat de basisvoorzieningen (winkelen, onderwijs, vrije tijd, zorg) belangrijk en op orde zijn.
- Landbouw (inclusief visserij) is van oudsher een sterke en innovatieve sector op Goeree-Overflakkee en is ook verbonden met het landschap en identiteit van het eiland (zie ook hiervoor).
- Het MKB is onderling sterk verbonden, zorgt voor het overgrote deel van de werkgelegenheid en is daarom een belangrijke sector voor de sociaal economische vitaliteit van het eiland. Denk hierbij dan aan de bouwnijverheid (inclusief installatiebedrijven) waarvoor geldt dat de ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie hier een potentieel groeiende markt bieden.
- Grootschalige industrie is niet sterk vertegenwoordigd op Goeree-Overflakkee. MKB-bedrijven in de industrie zijn juist zeer sterk vertegenwoordigd. Het afgelopen decennium is het aantal arbeidsplaatsen in de industrie sterk gegroeid en de opgestelde prognoses voorzien een verdere groei van het aantal arbeidsplaatsen ruim boven het nationaal gemiddelde. Hier liggen mogelijkheden voor verbreding van de economische basis van Goeree-Overflakkee.
- In andere sectoren zijn er opvallende bedrijven in de transportsector, een grote financiële dienstverlener en een aantal ICT bedrijven.

(bron: rapport bureau Louter, De staat van Goeree-Overflakkee)

4. Inschatting denkrichtingen tot 2025 met doorkijk naar 2030/2035

In onderstaande is een korte samenvatting opgenomen van de denkrichtingen, die zijn besproken in de werkgroepen landbouw en natuur.

4.1 Samenvatting denkrichtingen werkgroep landbouw

Vanuit de werkgroep landbouw worden de volgende denkrichtingen voorgedragen die bijdragen aan de opgaven rondom stikstof en waterkwaliteit en verbeteren van de bodemstructuur:

- Stikstofreductie door minder (implementatie wegvallen derogatie) en beter bemesten.
- Gebruik van vanggewassen om stikstof vast te leggen en te kunnen benutten voor gewassen.
- Emissiearme huisvesting van melkvee inclusief technische innovaties.
- Aanleg van landschapselementen.

Een eerste verkennende bespreking van de waterdoelen (KRW) in de werkgroep heeft plaatsgevonden. Voor de uitwerking van denkrichtingen en maatregelen is nog meer tijd nodig.

Zie bijlage 2 voor concept voortgangsrapportage denkrichtingen landbouw

4.2 Samenvatting denkrichtingen werkgroep natuur

Vanuit de werkgroep natuur worden verschillende denkrichtingen voorgedragen ten behoeve van het versterken van de natuur op Goeree-Overflakkee:

Vanuit staand beleid:

- Afronden NNN op Goeree-Overflakkee. Het gaat daarbij om het inrichten en het beheer organiseren van de resterende 148 hectare NNN op Goeree-Overflakkee inclusief de al bekende ecologische verbindingzones (EVZ).
- Toepassen van bufferstroken langs watervoerende sloten.
- Inzet op uitvoeren van tweede spoor Programma natuur (Het Programma Natuur richt zich op herstel en versterking van natuurgebieden die gevoelig zijn voor stikstof. Spoor 2 richt zich op een natuurinclusieve samenleving).

Aanvullend:

- Overgangszones: Plaats en omvang moeten nog blijken uit de Natuurdoelen analyse. Waar nodig aanwijzen en op basis van gesprekken inrichten van overgangszones tussen de Natura 2000 gebieden en de intensieve landbouwarealen en overige bebouwing. Hier stikstof-emissiearme en lage milieubelastende vormen van grondgebruik. Met aandacht specifiek voor:
 - Hydrologie
 - Natuurinclusieve landbouw
- Verbeteren van de groen-blauwe dooradering op het hele eiland.
- Ontsnippering: Bijv. door terugbrengen van zout getij in Zuiderdiep, weghalen van Vrijheidsweg in Volgerland.

- Water en bodem sturend bij inrichting met het oog op / anticiperen op klimaatverandering.
- Gebied specifieke voorstellen voor verbetering van beheer en inrichting van natuurgebieden.

Zie bijlage 2 voor concept voortgangsrapportage denkrichtingen natuur

Natuurontwikkeling Binnenduintrand Goeree

Het Rijk, de provincie, natuurbeschermingsorganisaties willen de natuur in de Binnenduintrand van Goeree versterken. Hiermee geven ze invullingen aan NNN-opgave om nieuwe natuur te realiseren op de locatie Binnenduintrand van Goeree bij Goedereede en Ouddorp. De ligging van de te ontwikkelen gronden zijn als NNN vastgelegd in provinciaal ruimtelijke verordening van de provincie Zuid-Holland. Het vigerende bestemmingsplan Landelijk Gebied Goedereede (2014) biedt ruimte voor de omvorming naar natuur.

De ligging van de gronden in de Binnenduintrand zijn van belang vanwege het behoud van de bestaande natuur en landschappelijke waarden die in het gebied nog aanwezig zijn en de samenhang met het naastliggende N2000 -gebied Duinen van Goeree & Kwade Hoek en het Weidevogelkerngebied in de polder Oude Oostdijk. Met de ontwikkeling van natuur in de Binnenduintrand van Goeree ontstaat een buffer tussen N2000 -gebieden en agrarische gebied.

De beoogde natuurdoelen zijn op perceelsniveau benoemd in het Natuurbeheerplan van de provincie Zuid-Holland en hebben met name betrekking op de ontwikkeling van vochtig weidevogelgrasland en kruiden- en faunarijk grasland aan de polderzijde en ontwikkeling van open duin en botanische schrale graslandvegetaties in de overgangszone tussen duin en polder. De provincie geeft prioriteit aan de ontwikkeling van deze natuur en zet in op realisatie, zoals beschreven in het beleidsdocument “aangepast handelingskader voor de realisatie van het natuurnetwerk Nederland in Zuid-Holland” (19 maart 2021).

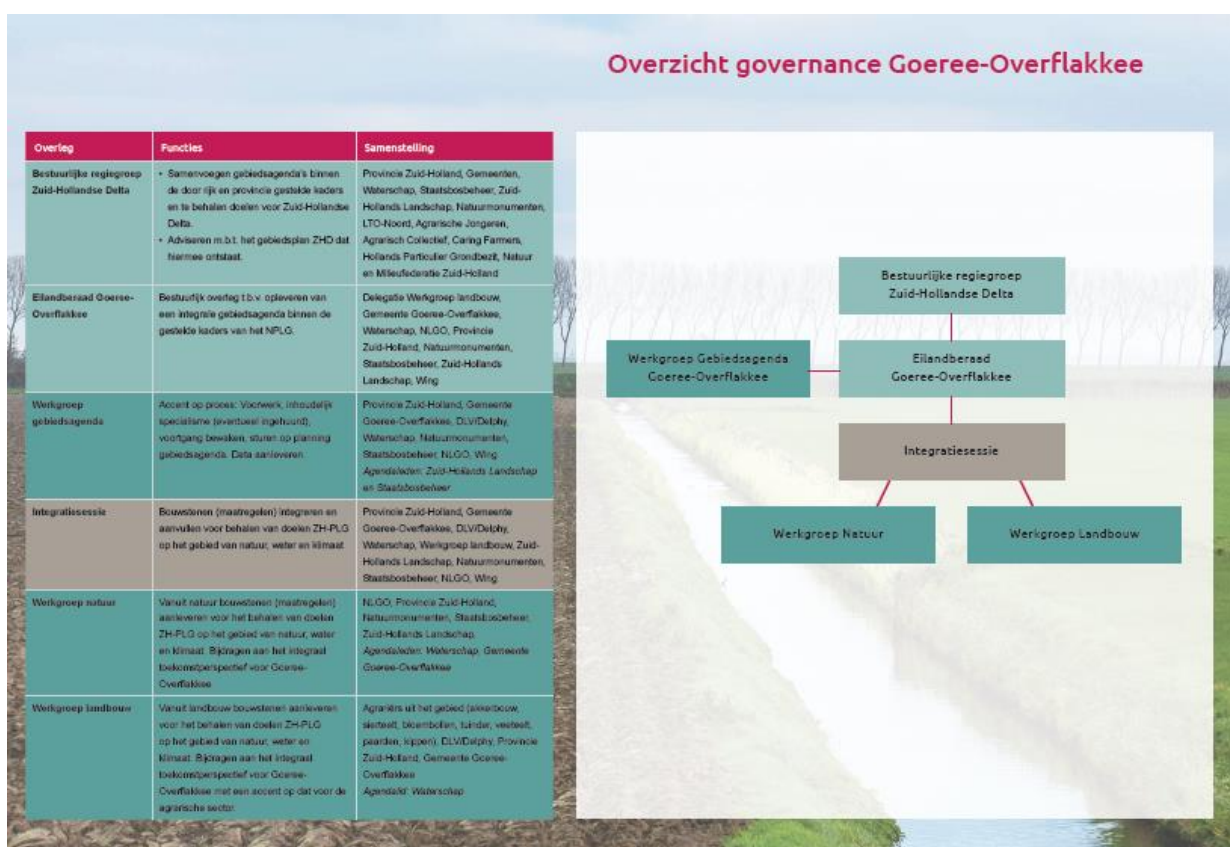
5. Proces van samenwerken en governance in het kerngebied

5.1 Governance en aanpak op hoofdlijnen

De betekenis van de doelen van het ZH-PLG voor Goeree-Overflakkee en de voorstellen voor denkrichtingen zijn besproken in een tweetal integratiesessies bestaande uit delegaties van de werkgroepen natuur en landbouw en de betrokken overheden (gemeente, waterschap en provincie). Het proces voor Goeree-Overflakkee wordt voorbereid door de zogenaamde werkgroep gebiedsagenda. De samenstelling sluit aan op die van de integratiesessies, maar de delegaties vanuit de werkgroep natuur en landbouw zijn kleiner. Voor een overzicht zie onderstaand organisatieschema.

Op Goeree-Overflakkee is in overleg met agrariërs en natuurorganisaties gekozen voor een structuur waarbij de eerste ronde van denkrichtingen wordt voorbereid door een werkgroep natuur en een werkgroep landbouw.

De voorstellen voor Goeree-Overflakkee worden finaal besproken in een bestuurlijk eilandberaad, bestaande uit een bestuurlijke vertegenwoordiging van de agrariërs, natuurorganisaties en de betrokken overheden. Het proces wordt ondersteund door procesbegeleiders vanuit DLV/Delphy en WING.

Figuur 5: Governance Goeree-Overflakkee

Bij de voorbereiding van voorliggende voortgangsrapportage is gebleken dat het niet eenvoudig is om te werken in een context waarbij belangrijke doelen op het gebied van natuur (groen-blauwe dooradering, uitwerking Vogel en habitatrictlijn (VHR) nog onduidelijk zijn. Daarom is het accent gelegd op denkrichtingen.

5.2 Communicatie

Parallel is een communicatieplan voorbereid voor de voorbereiding van een gebiedsagenda voor Goeree-Overflakkee in het kader van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG). De kernboodschap is na bespreking in het eilandberaad aangepast tot onderstaande:

Goeree-Overflakkee is een prachtig eiland met fraaie landschappen, unieke natuurgebieden en een krachtige economie. Een economie die voor het landelijk gebied vooral gedragen wordt door een sterke innovatieve agrarische sector, een sterk ontwikkelde toeristisch-recreatieve sector en de visserij. Ook op het gebied van duurzame energie heeft het eiland al belangrijke stappen gezet.

Vanuit die positie willen de partners (agrarische sector, natuurorganisaties, overheden) een serieuze bijdrage leveren aan de doelen van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG). Kortgezegd, het waarborgen van de instandhouding van de natuur, zorgen voor voldoende en schoon water voor landbouw, natuur en mens, en voorbereiden op klimaatverandering. Dat willen we graag combineren met het werken aan een breed duurzaam toekomstperspectief voor Goeree-Overflakkee. Waarmee ook in de toekomst een goede boterham kan worden verdiend op ons mooie eiland.

We realiseren ons dat daarvoor veranderingen nodig zijn. Niet voor niets wordt er gesproken over een transitie landelijk gebied. We vertrouwen erop dat we die klus kunnen klaren. Sterker nog, we zijn al begonnen. En we zullen dan ook gebruik maken van de vele goede lopende initiatieven op het eiland.

Dat doen we als partners samen! En zodra er meer duidelijkheid is over de doelen en de randvoorwaarden, nodigen we de inwoners en ondernemers op Goeree-Overflakkee graag uit om met ons mee te denken.

5.3 Proces tot 1 juli met een doorkijk richting eind 2023

Op de korte termijn ligt het accent op het formuleren van denkrichtingen. Die worden in de vorm van een Voortgangsrapportage gebiedsagenda Goeree-Overflakkee, na bespreking in het eilandberaad, aangeboden aan de provincie. De provincie zal de input van de vijf eilanden van de Zuid-Hollandse Delta bundelen tot 1 voortgangsrapportage. Deze gebundelde voortgangsrapportage wordt besproken tijdens de regiegroep Zuid-Hollandse Delta op 15 mei.

In mei en juni wordt de input van de kerngebieden (Kust Duinen, Zuid-Hollandse Delta en Veenweiden) verwerkt in het voorontwerp van het gebiedsprogramma ZH-PLG 1.0. Dat zal gebeuren via een aantal stappen waarbij de gebieden betrokken worden. Zo wordt in mei een aantal ateliers georganiseerd rond de gebiedsfoto. Op 9 juni krijgen de regiegroepen de gelegenheid om feedback te geven op het voorontwerp. Tot 9 juni is er ruimte voor consultatie van de achterbannen op Goeree-Overflakkee.

Het gebiedsprogramma dat 1 juli wordt opgeleverd betreft een voorontwerp dat door het Rijk getoetst kan worden. Vaststelling door Provinciale Staten vindt plaats in het najaar van 2023. Dat betekent dat de gebieden ook tot na de zomer kunnen doorwerken aan de gebiedsagenda's.

In het najaar vindt er door de ecologische autoriteit een beoordeling plaats op het doelbereik. Ook zal een sociaaleconomische impact analyse worden uitgevoerd (zijn de voorstellen sociaal-economisch haalbaar). Na oplevering van de voortgangsrapportage zal het accent op Goeree-Overflakkee waarschijnlijk verschuiven naar de uitwerking van een breed duurzaam toekomstperspectief voor Goeree-Overflakkee.

De intentie is om bij de uitwerking van het toekomstperspectief voor Goeree-Overflakkee de ZH-PLG-doelen in samenhang met de omgevingsvisie voor de gemeente op te pakken. Voor de uitwerking van het toekomstperspectief voor de agrarische sector vormt het nationaal landbouwakkoord een belangrijk vertrekpunt. Het streven is erop gericht dit akkoord nog in mei af te sluiten.

6. Risico's en randvoorwaarden

De ervaring tot nu toe leert dat de complexiteit van de opgave, de onduidelijkheid van belangrijke doelen, de grote urgentie en de strakke planning grote druk leggen op het proces. Dat is meteen dan ook het belangrijkste risico voor de gebieds-agenda op Goeree-Overflakkee en waarschijnlijk ook de andere gebieden.

Er is (te) weinig tijd voor een goede kennismaking, verkenning van de opgave, de betekenis van die opgave voor Goeree-Overflakkee, de vertaling in passende denkrichtingen /maatregelen en de terugkoppeling met de achterbannen.

Het is dan ook wenselijk na oplevering van de voortgangsrapportages met alle betrokkenen terug te kijken op het proces vanaf januari 2023 en te komen tot voorstellen voor verbetering van de aanpak richting een volwaardige Gebiedsagenda. Randvoorwaarde daarbij is duidelijkheid over de planning en het proces om tot de eerstvolgende versie van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied te komen.

Aanvullend zijn (in concept) randvoorwaarden gepresenteerd door de werkgroep landbouw. Inzet is om deze randvoorwaarden met de partners te bespreken en om te bouwen tot gezamenlijke uitgangspunten en randvoorwaarden voor het vervolgproces.

Bijlage A: Beschrijving Natura 2000 gebieden Goeree-Overflakkee

De bron is www.natura2000.nl

Grevelingen

De Grevelingen is een voormalige zeearm gelegen tussen Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. Het is sinds de afsluiting door de Deltawerken het grootste zoutwatermeer van Europa en bevat een aantal eilanden waar uitgestrekte, soortenrijke duinvalleibegroeiingen en zilte pioniergemeenschappen voorkomen, alsmede uitgestrekte oeverlanden (onder meer de Slikken van Flakkee) met zilte begroeiingen, graslanden, ruigten, struwelen en bos. Mede dankzij de geïsoleerde ligging van de eilanden vormt de Grevelingen een van de belangrijkste leefgebieden voor de noordse woelmuis in Zuidwest-Nederland. Om verzoeting tegen te gaan werd in 1978 de Brouwerssluis aangelegd, die in de periode december-maart open staat en die tevens uitwisseling van visbestanden aan weerszijden mogelijk maakt. Het meer is nu relatief arm aan nutriënten en algen en het water is helder. Sinds seizoen 1999/2000 staat de sluis vrijwel permanent open. De Grevelingen is van uitzonderlijk belang voor visetende watervogels. Behalve voor viseters is het gebied verder van belang voor enkele ganzen, eenden en steltlopers, met name brandgans en strandplevier. Zeer belangrijk broedgebied voor kustbroedvogels van zandplaten en schelpenstrandjes (kluut, bontbekplevier, strandplevier, grote stern, visdief en dwergstern).

Haringvliet

Het Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas. Na de voltooiing van de Haringvlietssluisen in 1970 viel het getij in het voormalige brakke getijdengebied grotendeels weg. Het water werd zoet tot aan de sluisen en het getij werd beperkt. Het Haringvliet vormt nu een groot zoetwaterbekken, dat alleen via Spui, Oude Maas en Nieuwe Waterweg nog in verbinding staat met de Noordzee. Het peil wordt beïnvloed door de Haringvlietssluisen en de bovenstroomse stuwen. Aan de oevers van Voorne-Putten, de Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee bestaat het landschap uit grasgorzen, riet- en biezenvelden, begroeide en onbegroeide zand- en slikplaten grenzend aan het open water. Een aantal voormalige platen zijn door vooroeververdediging en aanvulling met grond uitgegroeid tot uitgestrekte gebieden (Ventjagersplaten en Slijkplaat). In het Haringvliet ligt het eiland Tiengemeten. Een deel van de rietlanden en zilte gorzen is door begrazing omgevormd in grasland van brakke bodem (zilverschoonverbond), terwijl onbegraasde delen zich ontwikkeld hebben tot riet, brakke ruigte en struweel.

Krammer Volkerak

Het Volkerakmeer in zijn huidige vorm is een "afgesloten zeearm" waarin nog veel van de kenmerken van het voormalige intergetijdegebied "Krammer-Volkerak" bewaard zijn gebleven (diepe centrale geul met steile taluds en aansluitende ondiepten met minder steil talud en drooggevallen platen). Het Volkerak (circa 6000 ha) vormt nu één waterlichaam met de Eendracht en het Zoommeer (circa 2000 ha). De successie van de vegetatie is nog volop gaande en door de traagheid van de ontzilting van de bodem, in een aantal deelgebieden is de rol van zilte pioniersoorten op de platen nog steeds groot. De ontwikkelingen van de broedvogels en de trekvogels als ganzen zijn in hoge mate een afspiegeling van de vegetatiesuccessie, met een tijdelijke opkomst van pioniers als kale grondbroeders (plevieren, sterns) en gras- en zaadeters. Een aantal soorten ganzen (kolgans, grauwe gans) en weidevogels heeft een meer permanente plek gekregen. De ontwikkelingen in het water zijn sterk gestuurd door hoge en toenemende nutriëntgehalten (met bijbehorende vissen). In de huidige situatie is bij de niet-broedvogels de betekenis op landelijke schaal het grootst bij de

brilduiker (12 % landelijk gemiddelde), vervolgens bij fuut, kuifeend en kluut (4-5 %). Daarnaast is het een zeer belangrijk broedgebied voor broedvogels van schaars begroeide zandplaten (bontbekplevier, strandplevier) en schaars begroeide oevers met aangrenzend ondiep water (kluut). Deze habitats zijn tevens van belang voor meeuwen en sterns (zwartkopmeeuw, kleine mantelmeeuw, visdief, dwergstern).

Voordelta

De Voordelta omhelst het ondiepe zeegedeelte van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta. Het gebied wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een gevarieerd en dynamisch milieu van kustwateren (zout), intergetijdengebied en stranden, dat een relatief beschutte overgangszone vormt tussen de (voormalige) estuaria en volle zee. Na de afsluiting van de Deltawerken is dit kustgedeelte sterk aan veranderingen onderhevig geweest, waarbij een uitgebreid stelsel van droogvallende en diepere zandbanken is ontstaan met daartussen diepere geulen. Door erosie- en sedimentatieprocessen treden verschuivingen op in de omvang van de intergetijdengebieden. Daarbij heeft o.a. de "zandhonger" van de Oosterschelde, maar ook de uitbreiding van de arealen door aanslibbing in de Kwade Hoek effect op de Voordelta (Westplaat). De waterkwaliteit wordt beïnvloed door met name de uitstroming van Rijn en Maas via de Haringvlietsluizen. Mede door deze aanvoer van voedingsstoffen kent de Voordelta een hoge voedselrijkdom. In de randen van het gebied bij Voorne en Goeree liggen een aantal schorren en meer slikkige platen. Verder horen ook de stranden van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden, waar plaatselijk duinvorming optreedt, tot het gebied.

Duinen Goeree & Kwade Hoek

Het gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek omvat een aantal duingebieden aan de noordwestkant van Goeree plus de aan de zeezijde gelegen Kwade Hoek. De Kwade Hoek is het meest noordelijke deel van het intergetijdengebied van de Voordelta en vormt hier de overgang van kwelder naar strandvlakte. Door de aanleg van een stuifdijk in de jaren 60 en de Haringvlietdam in de jaren 70 werden zeestromen en geulen als het ware zeewaarts afgebogen, waardoor er een concentratie van zandbanken voor de kust ontstond. Het gebied bestaat aan de zeezijde uit strand, waar spontaan duintjes zijn ontstaan, en slikken. Doordat deze modderige platen dagelijks worden overspoeld met zeewater zijn ze nauwelijks begroeid. Meer landinwaarts liggen schorren die doorsneden worden door kronkelige krekens. Achter de duintjes hebben zich vochtige primaire duinvalleien ontwikkeld. Het kalkrijke duingebied van de kop van Goeree bestaat uit vier deelgebieden die onder andere de botanisch meest soortenrijke vroongronden in ons land, een vorm van het habitattypen grijze duinen, herbergen.